

III

ՍՏԵՓԱՆ ԴԷՄՈՒՐԵԱՆ

Յունւար 13ին, Երեւանում, 62 տարեկան հասակում, վախճանւեց կովկասահայ համեստ, բայց արժէքաւոր երաժշտագէտներից մէկը՝ Ստ. Դէմուրեանը։ Նա ծնւել էր Թիֆլիսում, 1872 թ., մի չքաւոր ընտանիքում։ 1883 թ. յաջողում է մտնել Ներսիսեան Դըպրոց իբրեւ գիշերօթիկ եւ 1892 թ. աւարտում է լրիւ դասընթացը։ Ու նոյն տարւանից էլ նւիրւում է դպրոցական-երաժշտական գործունէութեան։ 1892-94 թ. պաշտօնավարում է Շուշու թեմական եւ Մարիամեան դպրոցներում։ 1895-98 թ. ուսուցչութիւն է անում Գորիսի ծխական ուսումնարանում։ Այստեղ կազմում է եւ երգեցիկ խումբ, որի գլուխն անցած՝ համերգներ է տալիս Սուրամում, Ախալքալաքում եւ չրջակայ ուրիշ վայրերում։ Նա հետեւում է ԿարաՄուրզայի օրինակին՝ տարածելով ժողովրդական եւ ազգային բազմաձայն երգը հասարակութեան մէջ։

1898 թ. Դէմուրեանին յաջողում է մտնել Պետերբուրգի Երաժշտանոցը, բայց նւթական պայմանները նրան հնարաւորութիւն չեն տալիս երկար շարունակել երաժշտական ուսումը։ Նա վերադառնում է Կովկաս եւ նորից նւիրւում մանկավարժութեան, քառաձայն խմբեր է կազմում, ժողովրդական եւ ազգային երգեր է հաւաքում ու ձայնագրում։ Հրապարակային համերգներ է կազմակերպում։ Իբրեւ ուսուցիչ պաշտօնավարում է գաւառական մի շարք դպրոցներում։ Իր կազմած քառաձայն խմբով շրջում է հայաբնակ վայրերը եւ համերգներ տալիս՝ Թիֆլիս, Բագու, Երեւան, Շուշի, Գորիս, Դիլիջան, Ալեքսանդրապոլ, Վլադիկապկազ, Հանքային Զրեր եւ այլն։

Հայաստանի անկախութեան շրջանին Դէմուրեանը գտնւում էր Հիւսիսային Կովկասում, իբրեւ ուսուցիչ եւ համերգներ կազմակերպող։ Հայաստան եկաւ միայն 1926 թ. եւ մինչեւ մահ մնաց Երեւանում, իբրեւ ուսուցիչ, խմբավար, համերգներ կազմակերպող ու երգահան։ 1930 թ. տօնեց նրա մանկավարժական-երաժշտական գործունէութեան 40ամեայ յօրելեանը։

Դէմուրեանը, իբրեւ երաժիշտ, պատկանում էր հին, նախախորհրդային սերունդին, ինչպէս եւ նրանից առաջ վախճանւած երաժշտագէտ Սպ. Մելիքեանը։ Նա իր ուսուցչական գործունէու-

Թեամբ մեծ չափով նպաստեց երաժշտասէր ու երաժշտագէտ հասարակութեան պատրաստելուն: Նրա Զանգերով շատ դպրոցներում երգեցողութիւնն ու ձայնադրութիւնը դարձաւ դասաւանդման պարտադիր առարկայ:

Իբրեւ բաղմաձայն երաժշտութեան սիրահար, իր քառաձայն խմբերով եւ բաղմաթիւ համերգներով Դէմուրեանը ահագին զարկ տւեց հայ երգի ժողովրդականացման: Նա մտնում էր ամենախուլ պաւտոնները, երգը առնելով ժողովրդից՝ վերամշակած ու կատարելագործւած՝ վերադարձնում էր նոյն ժողովրդին: Այս տեսակէտից նա յաջող շարունակողն էր Կարա-Մուրզայի գործի, որի երաժշտական դերը շատ մեծ է արեւելահայոց մէջ:

Վերջապէս, Դէմուրեանը ունի եւ երաժշտական ստեղծագործութիւններ, տեսական ուսումնասիրութիւններ, որոնց մեծ մասը մնացել է անտիպ, եւ հաւաքել ու ձայնագրել է ժողովրդական երգեր: Այս վերջինների մի մասը — 94 երգ — հրատարակեց 1907 թ. Պետերբուրգում — «Քնար», ձայնագրեալ երգարան եւրոպական ձայնանիշներով:

Սոս. Դէմուրեանը իր տաղանդով, ի հարկէ, ոչ Կարա-Մուրզա էր, ոչ էլ Կոմիտաս, բայց իր մուկոռնդ սիրով դէպի հայ երգը, իր անդուլ աշխատանքով, իր բաղմամեայ հետեւողական գործունէութեամբ մեծ ծառայութիւն է մատուցել հայ երաժշտական մշակոյթին:

IV

ՈՆՈՓՐԻՈՍ ԱՆՈՓԵԱՆ

Հիւժախտի ճիրաններում, երկարատեւ եւ տանջալից հիւանդութիւնից յետոյ, Խրիմի Սիմֆերոպոլ քաղաքում, վախճանել է բանաստեղծ Ոնոփրիոս Անոփեանը: Հանգուցեալը ծնւել էր 1873 թ. Նոր-Նախիջևանում: 1892 թ. աւարտել էր Նոր-Նախիջևանի թեմական դպրոցը եւ այնուհետեւ զբաղւում էր հաշւապահութեամբ բանկային հիմնարկութիւնների մէջ:

Անոփեանը պատանի հասակից սկսել էր գրել բանաստեղծութիւններ: Նրա առաջին ոտանաւորը «Զմեռ» անունով տպւել է 1891